

Fyra perspektiv på kvinnans bröst

Den som slår upp sin gamla lärobok i patologi konstaterar att bröstet där föga uppeggande beskrivs som en »modifierad svettkörtel» [1]. Det är onekligen en ganska oromantisk beskrivning av ett organ som genom historien fascinerar och attraherar. Den gamla vitsen,

Den ammande madonnan
skapades av Ambrogio Lorenzetti i 1300-talets Italien. Bröstet tillåts bara titta fram en aning.

att män snart växer ifrån bröstmjölken men aldrig från den trevliga förpackningen, står sig fortfarande.

Idag är det vanligt att manipulera utseendet på bröstet, något som uppenbarligen många kvinnor och deras plastikkirurger ägnar sig åt. Men genom historiens gång har bröstet, i den ursprungliga form vår herre gav dem till kvinnorna, betraktats på många olika sätt. Marilyn Yalom beskriver i sin bok om bröstens historia fyra olika perioder: det heliga bröstet, det erotiska bröstet, det politiska bröstet och det kommersialiserade bröstet [2].

Det heliga bröstet

I historiens gryning är bröstet närmast förknippat med sitt näringsinnehåll. De ca 10 000 år gamla statyetter som har påträffats på många håll i Centraleuropa, och varav den så kallade Venus von Willendorf är den mest berömda, visar i allmänhet kvinnokroppar med stora, tunga, mjölkstinna bröst. I antiken uppfattades kvinnobrustet som heligt på

grund av att det var förknippat med liv och överlevnad. Det finns antika historier som handlar om hur kvinnor ammar åldringar för att därigenom rädda dem till livet.

Vissa statyer är utrustade med multipla bröst och har i allmänhet uppfattats som fruktbarsymboler.

När bröstet avbildas under medeltidens senare del är det i andra heliga sammanhang, som när Maria ammar Jesusbarnet. Brösten sitter då i allmänhet väldigt högt upp och långt isär.

Det erotiska bröstet

Med renässansen träder ett nytt bröstmode in. Bröstet blir snart ett erotiskt attribut. Vid många hov tävlar kvinnorna om att kunna visa upp sig så urringade eller barbröstad som möjligt, trots förbud från överheten och självfallet också från kyrkan. Agnes Sorel, som var älskarinna till Karl VII av Frankrike, illustrerar det erotiska bröstet. På tavlan är bröstet placerat mitt i bilden, och det trinda barnet vid hennes sida är inte ens i närheten av en amningssituation. Bröstet är en erotisk handelsvara, ett kvinnligt attribut som ger den välutrustade en inträdesbiljett till hovet och societeten. Under denna period förbjöds många högre ståndskvinnor av sina män att amma, eftersom det ansågs fördärva bysten. Uppdraget som amma blev därmed ett hedervärt extraknäck för många kvinnor i lägre sociala skikt. De fick därigenom en möjlighet att dryga ut ekonomin, medan överklasskvinnorna kunde snöra sina bröst och bibehålla sina former. Fortfarande gällde att bröstet skulle vara små, äppel- eller päronformade och sitta långt ifrån varandra.

Med Holland som stormakt på 1600-talet kommer bröstet in i ett mer borgerligt sammanhang. Amning uppmuntras nu av läkare och andra experter; på många holländska bilder ser man även kvinnor i högre sociala skikt med stora tunga bröst amma sina barn. Barocken bejakar sedan det storvulna. Man har försökt jämföra kroppsmåtten på storvuxna Venusgester i barockmålningar med föremål i tavlorna, och har därvid konstaterat att Rubens' Venusgester – skönhets gudinnor – hade värden för kroppsmasseindex (BMI) som säkert låg över 30 kg/m²!

Det politiska bröstet

Med den franska revolutionen får bröstet en politisk betydelse. På den berömda Delacroix-målningen från 1830 stormar Marianne barbröstad fram över

barrikaderna med trikolozen i händerna – inte så mycket i sexuellt upphetsande syfte som för att visa att hon i sin frihetssträvan även släppt loss bröstet. BH-bränningen 140 år senare var en senkommen motsvarighet till denna frihetssträvan.

Under 1800-talet framhövdes bröstet ånyo, dekolletaget blev åter ett viktigt attribut, och bröstets form underströks av den kraftiga snöringen. När Charleston-epoken kom efter första världskriget blev det plötsligt helt omodernt att visa upp kvinnliga former. Charleston-flickorna med sina knäkorsta raka kjolar och långa halsband beskrevs som »flickor som ser ut som pojkar, som ser ut som flickor».

Och sedan har bröstidealen avlöst varandra, från 1950-talets storbröstad pinuppor med Diana Dors, Jane Mansfield, Anita Ekberg och Marilyn Monroe i täten till de plattbröstad utmärglade och anorektiska 1970-talskvinnorna, som främst symboliseras av den engelska fotomodellen Twiggy.

Det kommersialiserade bröstet

Det kommersialiserade bröstet exploaterades när man inom beklädnadsindustrin såg möjligheterna att tjäna pengar på alla upptänkliga former att klä bröstet. År 1915 struntade en ung baldebutant i USA att ta på sig den snäva korsetten. Hon gjorde med sin kammarjungfru i stället en BH av två näsdukar och ett skärt sidenband. Hennes väninnor blev begeistrade, hon tog ut ett patent, som senare köptes för några dollar och snart därpå ökade tusenfalt i värde. Bröstet som utgångspunkt för en handelsvara var därmed etablerat.

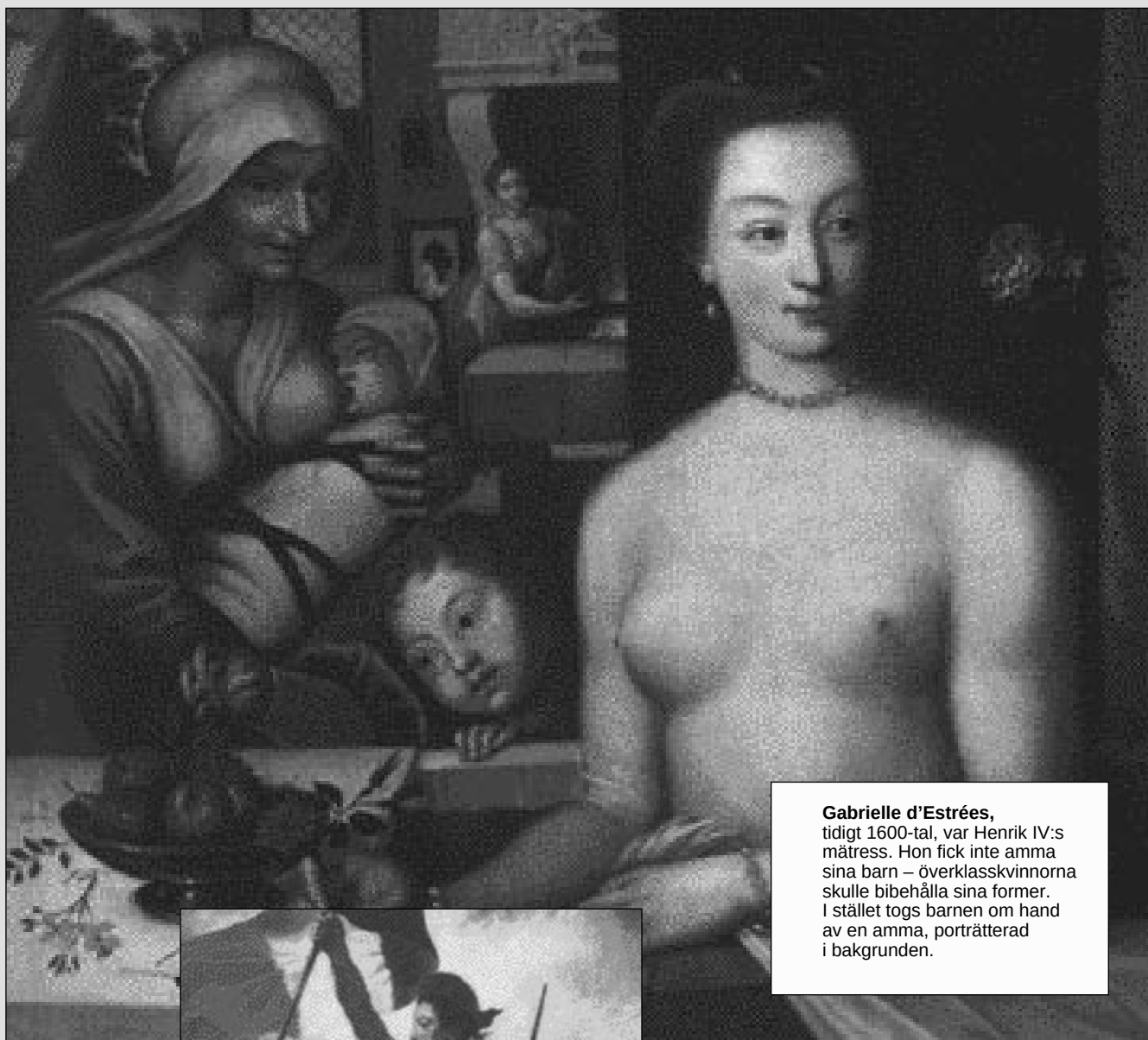
Det bortopererade bröstet

Eftersom bröstcancer är en av våra vanligaste tumörformer är denna beskrivning inte komplett utan en referens till det faktum att många modiga kvinnor och fotografer har avbildat sköna nakna kvinnokroppar – men med bortopererade bröst. Vissa av dessa nakenbilder är skrämmande, men samtidigt tröstande, i sin naturalistiska framtoning. De har hjälpt många kvinnor i deras ambition att känna sig kroppsligt fullvärdiga trots den stympning som de har genomgått.

Stephan Rössner
professor, överviktsenheten,
Huddinge Universitetssjukhus

Referenser

1. Boyd W. Pathology. The Breast 941. Philadelphia: Lea & Febiger, 1961.
2. Yalom M. Bröstens historia. Stockholm: Ordfront, 1999.

Gabrielle d'Estrées, tidigt 1600-tal, var Henrik IV:s mätress. Hon fick inte amma sina barn – överklasskvinnorna skulle bibehålla sina former. I stället togs barnen om hand av en amma, porträtterad i bakgrunden.

Franska republikens Marianne stormar i Delacroix målning fram barbröstad över barrikaderna. BH-bränningarna 140 år senare var en senkommen motsvarighet till denna frihetssträvan.

Beklädnadsindustrin förstod snabbt värdet av den förtäckt erotiska BH-reklamen!